

Szczecin, 31 marca 2015 roku

Dr hab. Renata Podgórzeńska
Instytut Politologii i Europeistyki
Uniwersytet Szczeciński

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Pawła Gondka *Kostrzyn nad Odrą w procesie transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej w latach 1989-2013*, Wydział Nauk Politycznych i Dziennikarstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2015, ss. 384.

Zainicjowanie w 1989 roku przemian ustrojowych w Polsce jako konsekwencja podjętych przy Okrągłym Stole uzgodnień politycznych umożliwiło dokonanie gruntownej rewizji kształtu i charakteru polityki państwa w różnych jej wymiarach. Przy czym pamiętać należy, iż zapoczątkowane zmiany miały swoje bezpośrednie źródło w procesach społeczno-politycznych, które zaszły w latach osiemdziesiątych XX wieku, i stanowiły następstwo nieefektywności i braku akceptacji istniejącego systemu społeczno-politycznego i gospodarczego. Różnie oceniane po latach, zawarte przy Okrągłym Stole porozumienie umożliwiło wprowadzenie fundamentalnych zmian ustrojowych w Polsce, która w przyszłości miała się stać państwem opierającym się na demokratycznych zasadach, konstruującym nowy ład gospodarczy i społeczny oraz na nowo określającym swoje miejsce na arenie międzynarodowej. Nie wdając się w istotę i szczegóły do dziś trwających sporów bez uzgodnionego i podpisanego 5 kwietnia 1989 roku porozumienia w sprawie reform politycznych, polityki społecznej i gospodarczej oraz pluralizmu związkowego nie byłyby możliwe wybory parlamentarne z 4 czerwca 1989 roku, wybór pierwszego niekomunistycznego premiera RP – Tadeusza Mazowieckiego i ukonstytuowanie się nowego rządu, a w dalszej perspektywie – kolejne głębokie zmiany w funkcjonowaniu systemu politycznego, społecznego i gospodarczego.

Następstwem podjętych decyzji było zainicjowanie zmian w wymiarze politycznym, społecznym, gospodarczym, a w konsekwencji uruchomienie procesu zmian, tak w skali makro, jak i mikro - na szczeblu lokalnym, dając asumpt do zainicjowania działań na rzecz społecznego

i gospodarczego rozwoju poszczególnych miast i regionów Polski. Przy czym zauważyć należy, iż polityczna, gospodarcza i społeczna przebudowa Polski z jednej strony oznaczała dynamiczny rozwój państwa i w konsekwencji jego awans cywilizacyjny, z drugiej zaś niosła rozliczne następstwa w postaci nawarstwiania się problemów społecznych, a w ich następstwie społecznej degradacji części społeczeństwa, wykluczenia materialnego, społecznego, edukacyjnego.

Próbie analizy następstw transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej w odniesieniu do Kostrzyna nad Odrą podjął się Pan Paweł Gondk w dysertacji zatytułowanej *Kostrzyn nad Odrą w procesie transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej w latach 1989-2013*. Zamysł ten jest trafny z uwagi na potrzebę prowadzenia badań, które uwydatniają i charakteryzują wpływ procesów politycznych, społecznych, gospodarczych na poszczególne miasta i regiony i ich społeczność lokalną. W perspektywie, prowadzone w tym nurcie prace badawcze pozwolą na pogłębioną analizę następstw zainicjowanych w roku 1989 przeobrażeń życia politycznego, społecznego, gospodarczego z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych regionów w Polsce. Zatem temat rozprawy podjęty przez Pana Pawła Gondka wydaje się ze wszelkich miar słuszny i istotny z punktu widzenia analizy politologicznej zjawisk i wydarzeń politycznych, społecznych i gospodarczych związanych z rozwojem Kostrzyna nad Odrą.

1. METODOLOGIA ROZPRAWY

Przechodząc do oceny przedstawionej dysertacji pragnę podkreślić zasadność wyboru tematu badawczego. Tytuł pracy doktorskiej sformułowany został logicznie i przejrzysto. Tak ustawiony temat, wyraziście już w tytule akcentujący interesujący problem badawczy odpowiada normom i wymogom stawianym pracom doktorskim.

Zastrzeżeń nie budzi również konstrukcje Wstępu. Autor zawarł w nim wszystkie istotne elementy, jakie powinny znajdować się w rozprawie doktorskiej. Szczegółowo scharakteryzował przedmiot badań, cele i hipotezy badawcze, określił ramy czasowe prowadzonych badań, scharakteryzował zastosowane metody badawcze i ich użyteczność w kontekście obranego przez siebie problemu badawczego, omówił układ i treść pracy oraz naświetlił stan badań.

Problemem badawczym rozprawy mgr Pawła Gondka są przemiany polityczne, społeczne i gospodarcze w Kostrzynie nad Odrą w latach 1989-2013 i wpływ tych przemian na rozwój miasta. Cele badawcze i założenia metodologiczne Autor przedstawił we Wstępie

recenzowanej dysertacji. **Główne cele pracy** jak deklaruje we Wstępie Autor dysertacji sprowadzają się do „analizy procesów decyzyjnych w administracji”, „opis roli społeczności lokalnej, partnerstwa transgranicznego, inwestycji zagranicznych oraz położenia geopolitycznego na transformację Kostrzyna nad Odrą”. Dodatkowo Autor anonsuje we Wstępie, iż celem pracy będzie „odpowiedź na pytanie jak otwarcie drogowego przejścia granicznego wpłynęło na dynamikę rozwoju miasta, wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców Kostrzyna, a jak na wzrost przestępczości, przemytu i ogólny poziom bezpieczeństwa miasta”. Za istotny cel pracy Autor uznaje analizę stosunków Kostrzyna z miastami partnerskimi oraz realizacją projektów europejskich, „wykazanie korelacji pomiędzy procesem integracji Polski z Unią Europejską, a przygranicznym położeniem Kostrzyna”, a także scharakteryzowanie funkcjonowania oświaty w Kostrzynie i prześledzenie korelacji pomiędzy przemianami gospodarczymi, a dostosowywaniem się do nich lokalnego systemu oświaty. Równie „ważnym celem badawczym” w ocenie Autora jest przeanalizowanie przemian gospodarczych jakie dokonały się w Kostrzynie nad Odrą po 1989 roku oraz analiza współpracy Kostrzyna nad Odra z miastami partnerskimi.

Odnosząc się do fragmentu Wstępu, w którym Autor dysertacji charakteryzuje cele pracy pragnę zwrócić uwagę na konieczność ich uporządkowania. Z uwagi, iż Autor wyróżnia ich znaczną ilość „umyka” to co jest głównym, a co etapowym celem badań. Również zastrzeżenia budzi brak precyzji wywodu co pogłębia trudności w ich zidentyfikowaniu.

Najważniejsze **hipotezy badawcze** jak zapowiada we Wstępie Autor dysertacji „zakładają, że na dynamiczną transformację największy wpływ mają społeczności lokalne, odpowiednio ukierunkowana polityka gospodarcza miasta i regionu oraz właściwa promocja”. Ponadto w opinii Autora „od władz lokalnych w największym stopniu zależy rozwój miasta i społeczeństwa”. Tak sformułowane założenie Autor będzie dowodził w toku postępowania badawczego. Kolejne hipotezy sformułowane przez Autora zakładają, iż „powiat, jako jednostka samorządu terytorialnego jest zbyt słaby i posiada zbyt mały budżet, aby móc właściwie zajmować się takimi kwestiami jak finansowanie opieki zdrowotnej oraz szkolnictwa ponadgimnazjalnego” oraz „silna współpraca samorządu terytorialnego z biznesem sprzyja rozwojowi obu tych partnerów”. Istotna w ocenie Autora hipoteza badawcza sprowadza się do stwierdzenia, „że rozwój terytorialny w ogromnej mierze zależy od położenia geograficznego i politycznego danego ośrodka miejskiego”. Niektóre ze sformułowanych hipotez badawczych są jednak niejasne. Przykładem jest hipoteza ostatnia, która wskutek braku precyzji wywodu jest mało klarowna i nieczytelna.

Autor dysertacji stawia szereg **pytań badawczych**, m.in. Jaką rolę w rozwoju miasta odegrała współpraca trans graniczna/partnerska? Czy utworzenie wspólnego powiatu Kostrzyna nad Odra ze Słubicami mogło przyspieszyć rozwój miasta? Czy wspólny ze Słubicami powiat służyłby wzmocnieniu pozycji Kostrzyna czy jednak głównie Słubic wyposażonych w większą infrastrukturę administracyjną? Jakie znaczenie dla miasta i jego mieszkańców miało zlikwidowanie na jego terenie baz wojskowych? Jakie zyski i jakie straty przyniosło otwarcie drogowego przejścia granicznego? Czy placówki oświatowe w Kostrzynie nad Odrą spełniają oczekiwania lokalnego rynku pracy?

We Wstępie Autor odnosi się do przyjętych w dysertacji ram czasowych (1989-2013) argumentując ich zasadność. O ile w mojej ocenie zastrzeżeń nie budzą argumenty wyjaśniające zasadność rozpoczęcia analizy w roku 1989 roku, to już nie przekonuje mnie ich zamknięcie w roku 2013, a dokładniej - zamieszczone we Wstępie wyjaśnienie „nie jest to dla miasta jakaś szczególnie ważna data”. Rozumiem intencje Autora, aczkolwiek oczekiwałabym bardziej klarownego i precyzyjnego wyjaśnienia powodów zakończenia badań w tym właśnie momencie.

Zakres tematyczny pracy, przyjęte cele oraz podejmowane problemy badawcze przesądziły o doborze przez Autora dysertacji **metod badawczych**. Autor deklaruje kolejno, iż posługiwać się będzie metodą historyczną, metodą systemową, metodą instytucjonalno-prawną, metodą decyzyjną oraz metodą komparatywną.

Recenzowana dysertacja składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, podsumowania oraz bibliografii. Struktura rozprawy jest logiczna i w miarę spójna. Praca liczy sobie 384 strony. W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Kostrzyn na przestrzeni stuleci* Autor scharakteryzował położenie geograficzne i środowisko naturalne Kostrzyna, jego rozwój od średniowiecza po czasy współczesne. Rozdział drugi zatytułował *Życie polityczne* i scharakteryzował w nim kostrzyńskie Życie polityczne, zwracając szczególną uwagę na przebieg wyborów samorządowych, parlamentarnych i prezydenckim w minionym ćwierćwieczu oraz o genezie postulatów w sprawie powiatu kostrzyńskiego. Rozdział trzeci dotyczy *Przeobrażeń gospodarczych* i tak też jest zatytułowany. W nim to Autor jak wynika z lektury spisu treści pragnie przeanalizować szczegółowo kwestie związane z budżetem miasta, planowaniem przestrzennym, urbanistyką i budownictwem, rozwój przedsiębiorczości, problem przejścia granicznego, przemysł w Kostrzynie, pomoc samorządu terytorialnego, Kostrzyńsko-Słubicką Specjalną Strefę Ekonomiczną, Gospodarkę komunalną, komunikację oraz port. Kolejny czwarty rozdział dotyczy przemian życia społecznego. W rozdziale tym dokonana zostanie analiza sytuacji społeczno-demograficznej miasta, ponadto wyartykułowano problem

kostrzyńskiego rynku pracy, zjawisko patologii społecznych, pomoc społeczną, ochronę zdrowia oraz kwestie bezpieczeństwa publicznego. Rozdział piąty dotyczy takich zagadnień jak: oświata, kultura, sport i rekreacja. Ostatni szósty rozdział zatytułowano *Kostrzyn nad Odrą miastem europejskim*. Rozdział ten zawiera, m.in. treści dotyczące współpracy międzynarodowej miasta, wpływu procesu integracji Polski z UE na rozwój Kostrzyna, możliwości korzystania ze funduszy unijnych. Końcowy fragment dysertacji to podsumowanie oraz bibliografia.

Tytuł pracy *Kostrzyn nad Odrą w procesie transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej w latach 1989-2013* sugeruje, iż istotnym problemem badawczym Autora będzie proces transformacji politycznej i społeczno-gospodarczej i jej wpływ na rozwój Kostrzyna nad Odrą. Zasadne w mojej ocenie byłoby teoretyczne wprowadzenie, w szczególności wyjaśnienie podstawowych pojęć.

Należy zauważyć i docenić, iż Autor podjął się ważkiego z punktu widzenia naukowego, aczkolwiek trudnego zadania badawczego. Już sformułowanie hipotez badawczych i pytań badawczych wskazuje, iż Autor zamierza dokonać analizy bardzo obszernego pola badawczego. Wielość hipotez i pytań badawczych wskazuje na „badawcze ambicje” Autora dysertacji. Potwierdza to również analiza struktury pracy. Mankamentem jednak jest zbyt hasłowo w niektórych momentach określone tytuły rozdziałów i podrozdziałów. Przykład stanowią chociażby tytuły rozdziału drugiego „Życie polityczne”, trzeciego „Przeobrażenia gospodarcze”, czy też piątego „Oświata, kultura, sport i rekreacja”. W rozprawie brakuje jednak wyartykułowania takich kwestii jak determinanty rozwoju politycznego i społeczno-gospodarczego Kostrzyna, diagnoza sytuacji społeczno-politycznej i przede wszystkim nakreślenia teoretycznego kontekstu badań. Można natomiast było zrezygnować z historycznego kontekstu, a przynajmniej znacznie go ograniczyć.

Autor dysertacji winien większą uwagę zwrócić na **język rozprawy** i styl wypowiedzi, precyzję wyводу, jasność przekazu i dochować większej staranności edytorskiej, w szczególności uwagi te odnoszą się do Wstępu. Przypisy w rozprawie wykonane są prawidłowo, aczkolwiek niekiedy Autor posługuje się różnym sposobem ich zapisu.

Podstawa źródłowa rozprawy jest prawidłowa i wystarczająca. Można byłoby jednak wskazać literaturę związaną z procesem transformacji społeczno-politycznej i gospodarczej w Polsce. Manewr ten pozwoliłby na przedstawienie szerszego kontekstu zmian jakie zachodziły w Kostrzynie nad Odrą. Autor skorzystał ze źródeł polskojęzycznych oraz niemieckojęzycznych. Na docenienie zasługuje kwerenda archiwalna. Wykaz wykorzystanych źródeł został zamieszczony w postaci bibliografii, która obejmuje wspomniane archiwalia

(m.in. Archiwum Straży Graficznej w Szczecinie, Archiwum Państwowe w Gorzowie, IPN Oddział w Poznaniu), dokumenty niepublikowane, dokumenty publikowane, opracowania, prasę, źródła internetowe oraz relacje ustne.

2. TREŚĆ PRACY

Struktura pracy została podporządkowana sformułowanym przez Autora dysertacji celom rozprawy.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Kostrzyn na przestrzeni stuleci* Pan Paweł Gondek scharakteryzował położenie geograficzne i środowisko naturalne Kostrzyna nad Odrą. Akcentuje przygraniczne położenie regionu stwierdzając, iż ma ono ogromne znaczenie dla rozwoju miasta, chociażby poprzez zlokalizowanie w Kostrzynie przejścia granicznego. O ile zasadne, wręcz konieczne jest scharakteryzowanie położenia geograficznego, to w mojej ocenie zbędne są informacje dotyczące środowiska naturalnego, w tym roślinności, zwierząt i ptaków, charakteru gleby etc. Byłoby to uzasadnione wówczas, gdyby Autor analizował charakter zagrożeń rozwoju miasta, w tym zagrożenia naturalne i ich wpływ na bezpieczeństwo i funkcjonowanie społeczności lokalnych. W rozdziale tym Autor wnikliwie przedstawia historię miasta, począwszy od średniowiecza, po czasy drugiej wojny światowej i okres powojenny. Na uwagę zasługuje pieczołowitość opisu i dobór źródeł. Wskazane byłoby jednak ograniczenie narracji związanej z historią miasta na rzecz analizy czynników determinujących rozwój Kostrzyna nad Odrą po 1945 roku, a przede wszystkim uwarunkowań rozwoju Kostrzyna po 1989 roku. Wątpliwości budzi podrozdział czwarty – *Symbioza miasta i twierdzy*. Nie znajduję merytorycznego uzasadnienia wydzielenia tegoż podrozdziału. Rozdział drugi recenzowanej pracy zatytułowany został *Życie polityczne*. W tym miejscu powtórzę wcześniejszą uwagę dotyczącą hasłowości tytułu. W rozdziale drugim Autor dokonał analizy życia politycznego w Kostrzynie koncentrując uwagę na przebiegu i wynikach wyborów samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich, kandydatach, ich wizjach i programach. Rozdział ten napisano poprawnie pod względem merytorycznym, wywód jest logiczny i klarowny. Warto byłoby jednak uzupełnić jego treść o podrozdział diagnozujący problemy polityczne, które stały się udziałem Kostrzyna nad Odrą po 1989 roku, charakteryzujący specyfikę kostrzyńskiej sceny politycznej i problemy polityczne wokół których konsternowała się debata polityczna w mieście. Manewr ten powoziłby w pełni wyeksponować i zrozumieć problemy, wokół których oscylowały kampanie wyborcze, w szczególności kampania samorządowa. Tym bardziej, iż Autor rozprawy w podrozdziale drugim eksponuje problem utworzenia powiatu wspólnie ze

Słubicami, trwających dyskusji na ten temat, argumentów zwolenników i przeciwników takiego rozwiązania. Pozwoliłoby to również obok opisu wydarzeń wyeksponować kontekst wyborów samorządowych, parlamentarnych i prezydenckich, a przede wszystkim wyeksponować problemy polityczne, wokół których toczyły się polityczne spory i jakie były ich konsekwencje dla lokalnej sceny politycznej. Szerzej należałoby również ustosunkować się do problemu frekwencji wyborczej i na tej podstawie scharakteryzować problem partycypacji obywateli, tym bardziej, iż Autor deklaruje we Wstępie, iż interesuje go rola społeczności lokalnych i jej wpływ na rozwój miasta. Udział w wyborach wszak jest jednym z instrumentów kreowania rzeczywistości.

Niezwykle rzetelnie Autor dysertacji scharakteryzował przeobrażenia na płaszczyźnie gospodarczej. Przeanalizował szereg kwestii szczegółowych, które ostatecznie zarysowują nam skalę i charakter zmian jakie nastąpiły w Kostrzynie wskutek zainicjowania procesów transformacji gospodarczej. Pozwalają również ocenić na ile miasto wykorzystało rodzące się możliwości, jakie były przeszkody w procesie modernizacji miasta i regionu, jakie bariery występowały i występują w tym zakresie. Warto byłoby jednak naświetlić w początkowej fazie rozdziału determinanty rozwoju gospodarczego miasta. Zabieg ten uporządkowałby wywód Autora i stanowił uzasadnienie analizy wielu kwestii szczegółowych, których podjął się w tym rozdziale.

Rozdział IV recenzowanej pracy *Przemiany życia społecznego* jak deklaruje Autor we Wstępie „przedstawia przemiany społeczne, które zachodziły w Kostrzynie nad Odrą na przestrzeni opisywanych dwudziestu czterech lat”. Cenne i warte podkreślenia jest to, iż Autor podjął się zadania naszkicowania sytuacji społeczno-demograficznej w mieście, tylko niepotrzebnie deklaruje we Wstępie, iż ma zamiar opisywać owe dwadzieścia cztery lata funkcjonowania miasta, kiedy dostrzec można, iż Autor nie tylko opisuje, ale stara się również analizować i charakteryzować te zjawiska, które z punktu widzenia przemian w Kostrzynie nad Odrą. Przykładem jest interesująca analiza kostrzyńskiego rynku pracy dokonana przez mgr Pawła Gondka. Zwraca w nim uwagę na przekształcenia na tamtejszym rynku pracy i ich wpływ na rozmiary i specyfikę bezrobocia, wielkość i strukturę zatrudnienia. Lakonicznie natomiast Autor potraktował problem patologii społecznych w Kostrzynie nad Odrą poświęcając temu zagadnieniu jedynie stronę. Dla całości obrazu należało natomiast wskazać skalę i charakter tego zjawiska i wpływ na funkcjonowanie i rozwój miasta oraz jego mieszkańców.

Rozdział V recenzowanej dysertacji zatytułowano *Oświata, kultura, sport i rekreacja*. W tym miejscu powtórzę swoją uwagę o hasłowości tytułu rozdziału i poszczególnych podrozdziałów. Podkreślić jednak należy, iż w rozdziale tym Autor analizuje szereg ważkich kwestii, jak chociażby problem korelacji szkolnictwa z potrzebami rynku pracy. Korzystnym zabiegiem byłoby jednak przeniesienie podrozdziału czwartego z pierwszego rozdziału pracy - *Symbioza miasta i twierdzy* do rozdziału V skoro Autor poświęcił osobny podrozdział charakteryzujący funkcjonowanie i rolę muzeów w krzewieniu kultury wyróżniając w tym miejscu Muzeum Twierdzy Kostrzyn. Interesująco i wnikliwie Autor scharakteryzował inicjatywy kulturalne i sportowe podejmowane przez instytucje kostrzyńskie i samych mieszkańców.

Rozdział VI ostatni w recenzowanej dysertacji zatytułowany *Kostrzyn nad Odrą miastem europejskim* analizuje problem współpracy międzynarodowej miasta. Niezasadnym jednak zabiegiem było umieszczenie w początkowej fazie rozdziału podrozdziału dotyczącego wyróżnień dla Kostrzyna. Celowe było przeniesienie tegoż fragmentu do wcześniejszych rozdziałów. Ciekawie Autor przedstawił różnorodne formy współpracy międzynarodowej miasta, akcentując korzyści wynikające z podejmowania tego rodzaju przedsięwzięć. Niezadawalająco jednak przedstawia się podrozdział 7 *Plan pozyskiwania funduszy europejskich w Kostrzynie nad Odrą przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej*. Zamieszczenie w treści podrozdziału informacji o liczbie składanych wniosków jest zasadne i ze wszech miar potrzebne. Brukuje jednakże szerszego komentarza, naświetlenia problemów, ich analizy i oceny.

Pracę zamyka podsumowanie, w którym Autor zamieszcza wnioski z prowadzonych badań. Autor celnie zauważa, iż „we współczesnych uwarunkowaniach ustrojowych wzrastają oczekiwania społeczne dotyczące umiejętności dobrego zarządzania miastem”. Zwraca również uwagę, iż „transformacja ustrojowa [...] stworzyła gminom możliwość samodzielnego decydowania o kierunkach ich rozwoju i zakresie zmian zachodzących na ich terenie”. Wartościowym zabiegiem jest wykatalogowanie w końcowym fragmencie pracy mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń miasta.

3. UWAGI SZCZEGÓŁOWE

Treść rozprawy pod względem językowym i warsztatowym została przygotowana poprawnie. Przy czym Autor powinien dochować większej staranności, bowiem niektóre ze sformułowań mają „kolokwialny” i nienaukowy charakter, np. sformułowania „zaczęła się

sypać fala krytyki” (s. 156), „gwoździem do trumny” (s. 165), „...zmarą odbierającą zysk” (s. 196). W pracy zdarzają się również literówki.

Zastrzeżenia budzą deklaracje jakie Autor rozprawy zawarł we Wstępie podkreślając, min. iż celem jego rozprawy jest „opis roli społeczności lokalnej”, czy też sformułowanie, iż zamierza „opisać proces transformacji”. Tym bardziej, iż Autor w kolejnych rozdziałach oprócz opisu (podkreślić należy, iż solidnego, rzetelnego i dobrze udokumentowanego) stara się analizować procesy polityczne, doszukiwać się ich przyczyn i akcentować konsekwentnie.

W niektórych fragmentach pracy Autor zamieszcza szereg informacji bez szerszego komentarza i analizy. Korzystniej dla jasności przekazu byłoby ujęcie ich w postaci tabelarycznej, np. s. 140-142.

Wątpliwość budzi zbyt „rozdrobienie” analizowanych kwestii. W konsekwencji zostały zdecydowanie zachwiane proporcje pomiędzy poszczególnymi podrozdziałami. Przykładowo, podrozdział 6 w trzecim III ma jedynie stronę objętości (s. 171-172), podobnie podrozdział 3 w rozdziale IV *Patologie życia społecznego* (s. 213-214) oraz w rozdziale VI podrozdział 8 *Rozwój turystyki opartej na dotacjach Unii Europejskiej oraz współpracy partnerskiej miast* (s. 351-352), 9 *Uruchomienie działalności turystycznej na Starym Mieście* (s. 352-353), podrozdziału 10 *Oznakowanie szlaków turystycznych, rowerowych, pieszych i wodnych* (s. 353-354), podrozdziału 11 i 12. Nie negując celowości analizy tychże problemów wskazane byłoby ich ujęcie w postaci wspólnego podrozdziału.

W spisie treści winny być również wskazane strony poszczególnych podrozdziałów.

W trakcie wydruku recenzowanej pracy nastąpił błąd w wyniku, którego poprzesuwały się rozdziały i podrozdziały (np. na s. 204 kończy się rozdział III i zaczyna IV, na s. 266 kończy się rozdział IV i zaczyna V).

Konkludując należy podkreślić wagę problemu badawczego obranego przez Pana mgr Pawła Gondka. Wielość kwestii politycznych, społecznych, gospodarczych, które poruszył w dysertacji wymagają docenienia pracy jaką wykonał Pan mgr Paweł Gondek. Zarazem jednak wielopłaszczyznowy charakter omawianych zagadnień zdecydował o tym, iż część z nich została jedynie powierzchownie przeanalizowana i nie dość dostatecznie wyartykułowana w pracy, mimo składanych we Wstępie deklaracji.

Generalnie oceniając podkreślić należy, iż rozprawa doktorska mgr Pawła Gondka dotyczy istotnego z poznawczego punktu widzenia zagadnienia. Recenzowana praca zawiera interesujące rozwiązanie problemu naukowego polegającego na przedstawieniu naukowego opisu i próby wyjaśnienia określonego we wstępie problemu badawczego. Rozprawa, choć ma

niekiedy charakter opisowy zawiera również próby wyjaśnienia, analizy, interpretacji zjawisk. Biorąc pod uwagę intelektualne zaangażowanie Autora w jej przygotowanie, poprawność założeń i celów badawczych, trafność i aktualność wyciąganych ocen należy stwierdzić, iż praca mgr Pawła Gondka odpowiada standardom i wymogom stawianym przez Ustawę o Stopniach i Tytułach Naukowych z dnia 14 marca 2003 r. (Dziennik Ustaw z 2003 r., nr 65, poz.595, z 2005 r., nr 164, poz.1365 znowelizowanej z dniem 1.10.2011).

Krzysztof Bopixanidra